

ARROW TEOREM NEMOŽNOSTI – Funkcija družbene blaginje

Bistvo problema s katerim se sooča Arrow teorem je kako **agregirati preference** posameznikov v izbiro družbe kot celote. Vsaka država ima tisoče mnogokrat tudi več milijonov prebivalcev in eno samo vlado oz. vladno politiko. Zato mora vsaka država iz interesov oz. mnenj, ki jih imajo njeni državljani, oblikovati eno, to je izbiro družbe, ki jo potem zastopa in uresničuje vlada. To je bistvo problema agregiranja preferenc.

Danes obstajata v glavnem dve metodi po katerih lahko opravimo **družbene izbire**: glasovanje, ki ga praviloma uporabljamo za "politično" odločanje in tržni mehanizem, ki praviloma služi za "ekonomsko" odločanje. V nekaterih manj razvitih delih sveta in v manjših skupinah sprejema družbene odločitve včasih en sam posameznik - diktator, vse redkeje pa družbena izbira temelji na tradicionalnih pravilih, konvencijah. Generiranje družbene izbire ni le stvar politike in družbe kot celote, ampak se s tovrstnimi problemi soočamo tudi v vsakdanjem življenju.

Pogoji, ki bi jih po Arrowu moralo izpolnjevati pravilo, ki agregira individualne preference in tvori skupno preferenco: **Pogoj racionalnosti**: Za vsako množico individualnih preferenc mora pravilo družbene izbire dati razvrstitev, ki je popolna in tranzitivna ($A > B > C = A > C$). **Pogoj neodvisnosti od irelevantnih alternativ**: Družbena izbira je odvisna samo od tega, kako posamezniki razvrščajo dane alternative. **Paretovo načelo**: Če vsak posameznik preferira alternativo A pred B, potem bo tudi družbena izbira taka. Tudi če en sam preferira A pred B in so ostali indiferentni bo pravilo družbene izbire tako. **Pogoj neomejene domene**: Pravilo družbene izbire mora biti tako, da upošteva vse možne individualne razvrstitve (racionalne). **Pogoj nediktatorstva**: Ne obstaja posameznik, čigar preference so tudi preference družbe.

Načelo oddolžitve

To pravi, če obstaja tak postopek plačevanja odškodnin, da je vsakemu posamezniku, kadar družba preide iz stanja y v stanje x in nato izvrši nadomestila v skladu s pravilom, novo stanje ljubše od stanja y, bi moralo tudi skupnosti stanje x biti ljubše kot y, če so nadomestila dejansko opravljena.

Na vprašanje **ali je možno oblikovati funkcijo družbene blaginje** naletimo večkrat. Poglejmo samo en primer. V pogajanju o delovni zakonodaji so pri nas vključeni predstavniki sindikatov, delodajalci in vlada, vsak s svojimi željami in interesi. Ob spremljanju tovrstnih pogajanj se samo po sebi zastavlja vprašanje ali je dogovor (družbeno izbiro), ki ne bi bil vsiljen ali izbira zgolj ene skupine, sploh možno doseči. **Arrow, je postavil pet pogojev**, ki jim mora zadoščati funkcija družbene izbire. Ugotovil je, da bo v primeru, ko imamo na voljo le dve alternativni, večinsko glasovanje združilo individualne izbire v družbeno izbiro. S **teoremom nemožnosti** pa je pokazal, da v primeru vsaj treh alternativ, ni možno definirati funkcije družbene blaginje, ne da bi bila ta vsiljena ali diktatorska. Kritiki Arrowega izreka nemožnosti poudarjajo, da so pogoji, ki jih mora izpolniti funkcija družbene koristnosti nekoliko preostri. Zato se danes Arrowove pogoje uporablja kot referenčno točko primerne za primerjavo posameznih funkcij družbene blaginje.